

جایگاه تاریخ‌نگاری نظامی در وب

• میرهادی حسینی

عضو هیات علمی دانشگاه خوارزمی^۱

مقدمه:

تاریخ‌نگاری، آن‌گونه که از سوابق و گذشته بر می‌آید، مفهوم واحدی نداشته است. از دیدگاه محققین گذشته، تاریخ‌نگاری بیان احادیث، اخبار و روایاتی بود که به‌دست آنها می‌رسید. نهایتاً بررسی صحت و سقم آن را مدنظر قرار می‌دادند. اما امروزه تاریخ‌نگاری و روش پژوهش در تاریخ، تحول بنیادی پیدا کرده است. پژوهش‌گران معتقدند که امروزه تاریخ‌نگاری تحت تأثیر سه بعد در فضای تحقیق قرار گرفته است که عبارت است از: متن، مؤلف، و مفسر.

بر این اساس، در واقع هر نوع تاریخ‌نگاری تا حد بسیار زیادی ذهنیت مفسرین را از خودش نشان می‌دهد. به این ترتیب می‌تواند رابطه‌ای بین تاریخ‌نگاری یک مورخ و فلسفه تاریخ او بوجود آید. حتی شاید فلسفه تاریخ مورخ مقدم بر تاریخ‌نگاری او باشد. در این نوشتار قصد بر آن است که تاریخ‌نگاری را از دریچه وقایع نظامی مورد کنکاش قرار دهیم. این نگاه نه نو است و نه بدیع. اما همیشه مظلوم مانده است. شاید علت آن به دلیل خطرپذیری بالای این حرفه باشد. البته منظور این نیست که تاریخ‌نگاری نظامی، نوعی نظامی‌گری باشد، بلکه به معنای گرایش و تمایل مورخ به ثبت و ذکر وقایع نظامی است. این کار فی‌نفسه خطرناک نیست بلکه شرکت در درگیری‌ها و ثبت وقایع همزمان با جنگ می‌توانست برای مورخ کاری خطرآفرین باشد.

جایگاه تاریخ نظامی در اینترنت:

در میان وب‌سایت‌های تاریخی و از جمله سایت‌های تاریخ ایران، موضوع تاریخ‌نگاری نظامی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. به‌گونه‌ای که یک رهگذر در وب، تصور می‌کند این موضوع اساساً محلی از اعراب ندارد. در مقابل، در میان پایگاه‌های تاریخی غیرایرانی، موضوع تاریخ‌نگاری نظامی، کتاب‌شناسی تاریخ نظامی و انجمن‌های تاریخ نظامی در حوزه تاریخ اروپا و آمریکا بسیار فعال است. بنابراین نوشتار حاضر به فضای عمومی و بین‌المللی موجود در تاریخ‌نگاری نظامی معطوف است. پژوهشگران، وب‌سایت‌های تاریخ نظامی را با اهداف و قالب‌های متفاوتی طراحی کرده‌اند.

الف) اروپا و جنگ جهانی:

اهمیت و جایگاه دو جنگ جهانی باعث شده حجم قابل توجه‌ای از این پایگاه‌ها به این موضوع بپردازند. این مبحث در دو بعد مورد توجه قرار می‌گیرد.

اول سایت‌هایی که اختصاصاً به اطلاع‌رسانی در حوزه دو جنگ جهانی پرداخته‌اند. دوم اشاره به محققین و پژوهشگرانی که در این زمینه به تحقیق و تألیف مشغول هستند.

به‌عنوان نمونه می‌توان به سایت مربوط به جنگ‌های هوایی اروپا اشاره کرد. سایت اینترنتی sturm-vogel تاریخ نظامی جنگ‌های هوایی اروپا را در خلال جنگ دوم جهانی را بررسی می‌کند. آدرس این پایگاه چنین است:

http://www.geocities.com/SturmVogel_66/index.html

پایگاه بعدی، سایت انجمن تاریخ نظامی است که در سال ۱۹۳۳ میلادی در آمریکا بنیان‌گذاری شده است. آدرس این پایگاه چنین است:

<http://www.smh-hq.org>

این انجمن مطالعاتی، تاریخ‌نگاری نظامی را در خلال جنگ دوم جهانی مورد کنکاش قرار می‌دهد. وابستگی این پایگاه و محققان عضو آن به گروه تاریخ دانشگاه ایالتی ویر (Weber State University) باعث شده که بسیاری از مورخین برای آشنایی با شیوه‌ها و

مبانی پژوهش در تاریخ‌نگاری نظامی به سراغ آن بروند. پایگاه اختصاصی ارتش آمریکا نیز بخشی را به تاریخ نظامی آمریکا و اروپا اختصاص داده است. برای مطالعه این بخش به آدرس زیر وارد شوید:

<http://www.army.mil/cmh-pg/index.html>

دسترسی به آرشیو متون تاریخ در وبسایتی به همین نام، حاوی اطلاعاتی در خصوص دو جنگ جهانی است. ابتدا به سایت زیر وارد شوید:

<http://www.historicaltextarchive.com/sections.php>

در این پایگاه می‌توان با اتصال به دو پیوند جنگ جهانی، مقالات و اطلاعاتی در این خصوص را مطالعه کرد. مرکز تصاویر نظامی، از طریق آدرس زیر هم با همین هدف راه اندازی شده است:

<http://www.armypictorialcenter.com>

پاتریک کلانسی (Patrick W. Clancey) از کارکنان نیروی دریایی آمریکا، به موضوع تاریخ‌نگاری نظامی علاقه‌مند شده، و از طریق وب سایت زیر به راهنمایی مورخین در این خصوص می‌پردازد:

<http://www.ibiblio.org/hyperwar>

این پایگاه حاوی متون تاریخی از جنگ دوم جهانی است. پایگاه‌های زیر هم در خصوص تاریخ نظامی دو جنگ جهانی است:

<http://www.historyofwaronline.com/WW2MP.html>

<http://www.ordersofbattle.com>

<http://www.wwiimemorial.com>

<http://www.worldwar-2.net>

<http://www.worldwar2plus55.com>

<http://s3.invisionfree.com/ww2forum/index.php>

<http://www.dtic.mil/doctrine/jel/index.html>

<http://www.yale.edu/lawweb/avalon/wwii/wwii.htm>

<http://worldwar2database.com>

<http://www.fsu.edu/~ww2>

<http://www.ngatoo.com>

<http://www.e-hawk.com>

<http://www.warworld.net>

همچنین محققین متعددی در موضوع تاریخ‌نگاری اروپا و دو جنگ جهانی فعالیت می‌کنند. از جمله دکتر تری وور دلی (Trevor N. Dupuy)، محقق تاریخ‌نگاری نظامی در آمریکا است که تحقیقات

گسترده‌ای را در زمینه تاریخ اروپا و آمریکا در خلال جنگ دوم جهانی انجام داده است. وی مؤسسه‌ای را با همین عنوان راه‌اندازی کرده است. برای آشنایی با وی و تحقیقات انجام شده توسط او به سایت زیر وارد شوید:

<http://www.dupuyinstitute.org/ndupuy.htm>

همچنین آدرس زیر، کاربران را با فهرست کتاب‌های منتشر شده توسط این مؤسسه آشنا می‌سازد:

<http://www.dupuyinstitute.org/ndbook.htm>

در میان فهرست تألیفات دکتر تری وور، می‌توان به مجموعه پانزده جلدی تاریخ نظامی جنگ دوم جهانی (نیویورک، ۶۵-۱۹۶۲ میلادی) و همچنین مجموعه دوازده جلدی تاریخ نظامی جنگ اول جهانی (نیویورک، ۱۹۶۷ میلادی) که شهرت جهانی دارد، اشاره کرد. در همین پایگاه و از طریق آدرس زیر می‌توان به فهرست مقالات دکتر تری وور، در حوزه تاریخ نظامی دسترسی یافت:

<http://www.dupuyinstitute.org/ndart.htm>

همچنین دکتر فرانسیس میلر (Miller Francis Trevelyan)، مؤلف کتاب تاریخ کامل جنگ دوم جهانی، در چهار مجلد است.

فرانسیس مارچ (March, Francis A) هم مجموعه ای شش جلدی را با عنوان تاریخ جنگ جهانی گردآوری کرده است.

تاریخ جنگ جهانی در پنج جلد توسط فرانک سیموندز (Simonds, Frank H)، تاریخ ادبیات جنگ جهانی تألیف فرانسیس هالسی

(Francis Whiting Halsey)، تاریخ جنگ دوم جهانی تألیف گیبز (N.H. Gibbs)، تاریخ جنگ دوم جهانی تألیف (Bauer, Lt - Col E)

و بسیاری دیگر از این نمونه را می‌توان اشاره کرد.

ب) اطلس تاریخ نظامی:

نگارش اطلس تاریخ نظامی یکی از علاقه‌مندی‌های مورخین و تاریخ‌نگاران نظامی است. این اطلس‌ها عموماً مصورند و در ابتدا به صورت نقاشی و ترسیم دستی از نقشه‌های نظامی و یا صحنه‌های درگیری بود. در یک قرن اخیر این اطلس‌ها حاوی عکس و اخیراً هم شامل تصاویر ماهواره‌ای است.

آرتور بانکز (Arthur Banks) عضو نیروی هوایی سلطنتی انگلیس و پژوهشگر، مؤلف مجموعه دو جلدی اطلس جهانی تاریخ نظامی است. جلد اول این اثر از ابتدا تا سال ۱۵۰۰ میلادی، و جلد دوم از ۱۸۶۱ تا ۱۹۴۵ میلادی را شامل می‌شود.

نمونه دیگر اطلس تاریخ نظامی آمریکا تألیف استوارت موری (Stu- art Murray) است.

تام هارت من (Tom Hartman) نیز اطلس جهانی تاریخ نظامی را که شامل سال‌های ۱۹۴۵ تا ۱۹۸۴ میلادی است، تألیف کرده است.

همچنین می‌توان به ریچارد هولمز (Holmes, Richard) مؤلف اطلس نظامی جهان و توماس گریس (Thomas E. Greiss) مؤلف کتاب اطلس جنگ‌های ناپلئون نیز اشاره کرد.

اطلس تاریخ نظامی کولین (Collins Atlas of Military History) از دوران باستان تا عصر حاضر را اشاره می‌کند. مهم‌ترین مطالب ارائه شده در این اطلس تاریخی عبارت است از:

- نخستین امپراتوری‌های نظامی

- جنگ در قرون وسطی، ۴۰۰ تا ۱۵۰۰ میلادی

- رنسانس نظامی، ۱۵۰۰ تا ۱۶۵۰ میلادی

- جنگ در رژیم‌های عهد باستان

- عصر انقلاب، ۱۷۹۲ تا ۱۸۱۵ میلادی

- طلوع جنگ‌های مدرن، ۱۸۱۵ تا ۱۹۰۵ م

- نخستین جنگ جهانی، ۱۹۱۴ تا ۱۹۱۸ م

- انقلاب روسیه تا جنگ در پاسیفیک

- پایان جنگ مدرن، ۱۹۵۶ تا ۲۰۰۳ م

این مجموعه در ۱۹۲ صفحه، در سال ۲۰۰۴ و توسط انتشارات Col- lins منتشر شده است.

ج) کتاب‌شناسی تاریخ نظامی:

کتاب‌خانه دانشگاه ایالتی میشیگان در آمریکا از طریق وب‌سایت زیر اطلاعاتی را خصوص کتاب‌شناسی، راهنمای تحقیق و فهرست لغات تاریخ نظامی ارائه می‌دهد:

<http://www.lib.msu.edu/unsword/genhist/milhis.htm>

با جستجو در منابع الکترونیکی جهان می‌توان به کتاب‌هایی در این خصوص دست یافت که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

- کتاب‌شناسی تاریخ نظامی جهان، تألیف بارتون هکر (Barton C. Hacker)، مؤلف فارغ‌التحصیل تاریخ از دانشگاه شیکاگو و از کارکنان - کتاب‌خانه مؤسسه Smithsonian است. کتاب فوق در ۸۴۸ صفحه و توسط انتشارات Brill Academic منتشر شده است.

- کتاب‌شناسی متمرکز تاریخ نظامی قرون وسطی، تألیف کلی

دورایس

- (Devries, Kelly) از کالج سلطنتی مرلند است.

- کتاب‌شناسی تاریخ نظامی تألیف آلن ایمون (Aimone, Alan C)

- راهنمای مطالعه و استفاده از منابع تاریخ نظامی، تألیف جان ژوزف

- (Jessup, John E) و روبرت کاکلی (Robert W. Coakley)،

واشینگتن، مرکز تاریخ نظامی، ۱۹۷۹ م،

- ریچارد سومرز (Sommers, Richard J)، مؤلف مجموعه چند

جلدی کتاب‌شناسی نسخ خطی.

- کتاب‌شناسی تاریخ نظامی بالکان، تألیف جان ژوزف (JESSUP,

John E)

- تاریخ نظامی اسلام: کتاب‌شناسی مقدماتی؛ م.نعیم، مؤسسه پژوهشی

اسلامی، اسلام آباد.

- کتاب‌شناسی بین‌المللی تاریخ نظامی.

د) دایرة المعارف‌ها، بانک‌های اطلاعاتی و فهرست لغات:

ریچارد جانسون (Richard Jensen) استاد تاریخ دانشگاه‌های ایلی

نویسز، هاروارد، میشیگان و مؤلف کتاب‌هایی در زمینه تاریخ جنگ

است. وی از طریق وب‌سایت زیر مهم‌ترین پیوندهای مربوط به تاریخ

نظامی را تهیه کرده است:

<http://tiger.uic.edu/~rjensen/military.html>

این پیوندها، کاربران را به سایت‌های مربوط به تاریخ نظامی از دوره باستان تا عصر حاضر متصل می‌کند.

دایرة المعارف تاریخ نظامی از ۲۵۰۰ سال قبل از میلاد تا عصر حاضر،

عنوان مجموعه‌ای است که توسط ارنست.ر. دابی (Ernest R. Du-

puy) جمع‌آوری و به همت انتشارات Haper & Row و دانشگاه

میشیگان منتشر شده است.

فهرست لغات تاریخ نظامی، مصور است و توسط جان چایلنز (John

Childs) جمع‌آوری و از طرف انتشارات Blackwell منتشر

شده است. اصل کتاب به زبان فرانسه است و توسط کریس تارنر به

انگلیسی ترجمه شده است.

س) تاریخ نظامی جهان:

سایت مقالات جنگ (Articles of war) برای معرفی مقالات و کتب

تاریخ نظامی است. در این پایگاه می‌توان به مطالبی در خصوص غرب

اسلامی از قرن هفتم تا پانزدهم میلادی تألیف دیوید نیکول (David

Nicolle) و مقالات متعدد دیگری حوزه تاریخ نظامی اروپا و آمریکا

دسترسی پیدا کرد. آدرس این سایت چنین است:

<http://www.articlesofwar.com>

آشنایی با تاریخ جنگ تروجان در سایت اینترنتی دانشگاه تمپل:

<http://www.temple.edu/classics/troyimages.html>

و یا در سایت تاریخ حکومت‌های سلطنتی:

<http://www.royalty.nu/legends/Troy.html>

نبرد تروجان و سقوط تروی:

<http://sunsite.berkeley.edu/OMACL/Troy>

در خصوص نبردهای اسکندر، کتاب‌شناسی و تاریخ نظامی آن می‌توان به پایگاه‌های زیر مراجعه کرد:

http://members.tripod.com/~S_van_Dorst/Alexander.html

<http://www.isidore-of-seville.com/alexander>

تاریخ نظامی جنگ‌های باستان:

<http://www.geocities.com/caesarkevin>

جنگ‌های ایران و یونان:

<http://www.wsu.edu:8080/~dee/GREECE/PERSIAN.HTM>

http://en.wikipedia.org/wiki/Persian_Wars

<http://www.livius.org/man-md/marathon/marathon.html>

<http://www.socialstudiesforkids.com/articles/worldhistory/persianwars1.htm>

<http://history.boisestate.edu/westciv/persian>

<http://mcadams.posc.mu.edu/txt/ah/Herodotus/index.html>

<http://www.metrum.org/perwars>

<http://www.siu.edu/~dffl/classics/Johnson/GreekCiv/alia/Persian.html>

<http://edsitement.neh.gov/persiagreecewars01.asp>

مؤسسه تاریخ نظامی هم از طریق وب سایت زیر، قابل دسترس است:

<http://amh.freehosting.net/intro.htm>

سیمای جنگ، عنوان کتابی است از جان کیگان (John Keegan) که تاریخ‌نگاری نظامی از میدان جنگ را ترسیم می‌کند. این کتاب نگاه مستقیم مورخی است که تجربه شخصی منحصر بفردی از مواجهه با خطرات هولناک حضور در صحنه جنگ را دارد. نوشتار او احتمالاً تفاوت اساسی با نوع نگارش مورخین در تاریخ‌نگاری نظامی دارد.

اسلام در جنگ، تألیف مارک والتن (Mark Walton) و جورج نفزیگر (George F. Nafziger)، در خصوص اندیشه‌های نظامی پیامبر (ص)

تاریخ نظامی:

این سایت از طریق آدرس زیر، تاریخ نظامی قرون وسطی را معرفی میکند:

<http://www.militaryhistoryonline.com>

نوشتاری از روبرت دانیل در زمینه تهاجمات مسلمانان به ایبری در همین پایگاه آمده است.

و) تاریخ‌نگاری نظامی در حوزه تاریخ اسلام:

بسیاری از مورخین اسلامی و غیراسلامی تحقیقاتی را در زمینه تاریخ‌نگاری نظامی در تاریخ اسلام انجام داده‌اند. برخی از این منابع در ایران چندان شناخته شده نیستند که از طریق جستجو در منابع الکترونیک و اینترنت، اشارتی به آنها خواهیم داشت.

خانم کارن آرمسترونگ (Karen Armstrong)، محقق و پژوهشگر اهل انگلیس و ساکن شهر لندن است. وی کتاب‌هایی را در زمینه تاریخ اسلام تألیف کرده است. از جمله: «جهاد برای خدا» و کتاب «نبرد مقدس» است. وی در این کتاب جنگ‌های صلیبی و ارتباط آن را با جهان امروز بیان می‌کند.

پروفسور جمیل، م. ابوالنصر (استاد بازنشسته دانشگاه بیروت) کتاب «تاریخ مغرب در دوره اسلامی» را با هدف بررسی تاریخ فتوحات اسلامی در شمال آفریقا به رشته تحریر درآورده است. مؤلف معتقد است که اهمیت جغرافیایی این منطقه، به‌عنوان یک مسیر تجاری اصلی، بین مدیترانه و سودان، موجب شد تا این منطقه رابط بین اسلام و مسیحیت نیز باشد. در مراکش این مواجهه، موجب شد که یک حکومت سیاسی - مذهبی بوسیله خاندان شریفیان به حکومت برسد و بقیه مغرب به امپراتوری عثمانی ملحق گردد.

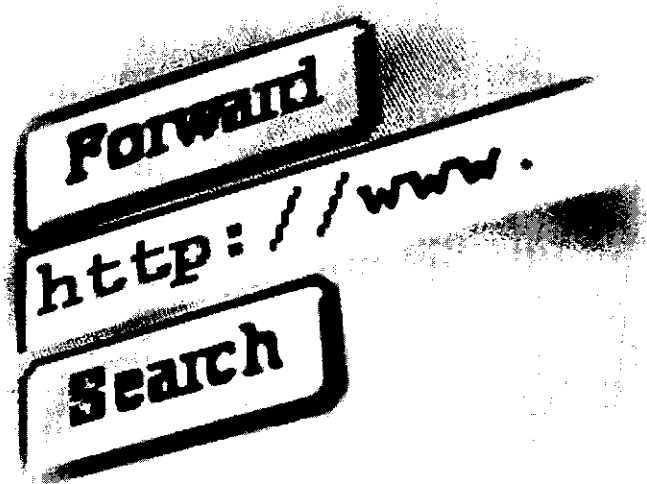
و.ن. عرفات (W.N. Arafat) محقق تاریخ اسلام مقاله ای را با عنوان «نگاهی نو به داستان بنی قریظه» نگاشته که این مقاله در مجله انجمن آسیایی سلطنتی بریتانیا، در سال ۱۹۷۶ م، به چاپ رسیده است.

کتاب «تاریخ جنگ‌ای صلیبی» تألیف و.ب. بارتلت (W.B. Bartlett) از انتشارات Alan Sutton منتشر شده در سال ۱۹۹۹ م است. این

کتاب ماه

۱۳۸۲

در این سایت و از طریق آدرس زیر، می‌توان به فهرست مجلات تاریخ نظامی و مقالات آن دسترسی پیدا کرد:
<http://www.historynet.com/magazines>

- این مجلات عبارتند از:
- مجله تاریخ نظامی جنگ‌های داخلی آمریکا
- مجله تاریخ نظامی هوانوردی
- میراث انگلیس
- تاریخ نظامی جهان
- تاریخ نظامی جنگ دوم جهانی

در بخش تاریخ نظامی قرون وسطی این پایگاه می‌توان به مطالبی پیرامون تهاجم مغولان دسترسی یافت:

http://www.historynet.com/wars_conflicts/ancient_medieval_wars

آشنایی با تاریخ جنگ‌های صلیبی هم در این پایگاه آمده است. مقالاتی مانند:

- نخستین جنگ صلیبی از تری.ل. گور (Terry L. Gore)
- نخستین جنگ صلیبی از آرتور مک فال (Arthur McFall)

http://www.historynet.com/wars_conflicts/ancient_medieval_wars/3037076.html

نخستین جنگ صلیبی: محاصره بیت المقدس، از آرتور مک فال
http://www.historynet.com/wars_conflicts/ancient_medieval_wars/3028446.html

سومین جنگ صلیبی: محاصره عکا (Acre)

http://www.historynet.com/wars_conflicts/ancient_medieval_wars/3028006.html

چهارمین جنگ صلیبی: فتح قسطنطنیه

http://www.historynet.com/wars_conflicts/ancient_medieval_wars/3035861.html

پی‌نوشت‌ها:

1. Email: hosseini@tmu.ac.ir
 Web: <http://fh.tmu.ac.ir/hoseini>

کتاب مشروح جنگ‌های صلیبی را به مدت دویست سال (یعنی از هنگامیکه مسیحیان غربی با هدف فتح سرزمین‌های مقدس، جنگ را آغاز کردند) بیان می‌کند.

دکتر پائول کوب (Paul Cobb) استاد تاریخ دانشگاه نوتردام در ایالت ایندیانا است که در زمینه تاریخ‌گذاری و درگیری‌های بین اسلام و بیزانس تحقیق می‌کند. از جمله آثار منتشر شده از وی می‌توان به کتاب «مجادله و نزاع در سوره دوره عباسیان ۸۸۰-۷۵۰ میلادی» اشاره کرد که در نیویورک منتشر شده است.

دکتر آندره.س. ارنک راتز (Andrew S. Ehrenkreutz) استاد بازنشسته مطالعات خاورمیانه و اسلامی دانشگاه میشیگان، صاحب تألیفاتی در زمینه تاری اسلام است. در این میان می‌توان به دو نقد وی اشاره کرد:

نقد و بررسی کتاب سرزمین‌های شرقی مدیترانه در دوره جنگ‌های صلیبی، تألیف پیتر هولت و دیگری نقد و بررسی کتاب «مورخین عرب در جنگ‌های صلیبی»، ویرایش توسط فرانسسکو گابریل، است.

دکتر محمد عبدالله عنان، محقق هندی نیز با تألیف کتاب «وقایع مهم در تاریخ اسلام» که در سال ۲۰۰۱ م در دهلی نو تجدید چاپ شد، به فتح قسطنطنیه توسط مسلمین، تهاجم مسلمانان به روم و اندیشه‌های صلیبیون اشاره می‌کند.

دکتر والتر امیل (Walter Emil Kaegi) نقد تاریخ‌نگاری نظامی را در سال ۱۹۸۱ م نوشته است. کتاب دیگر وی هم «بیزانس و فتوحات اولیه اسلام» نام دارد.

(و) مجلات تاریخ نظامی:

این مجلات عموماً در حوزه تاریخ اروپا و آمریکا است. به‌عنوان نمونه می‌توان به فصلنامه تاریخ نظامی که توسط انجمن تاریخ نظامی وابسته به مؤسسه نظامی در ویرجینیا منتشر می‌شود، اشاره کرد. آدرس این مجله چنین است:

<http://www.smh-hq.org/jmh>

پایگاه اینترنتی «شبکه تاریخی» وابسته به ده مجله تاریخی از گروه تاریخی Weider در شهر Lessburg در ایالت ویرجینیای آمریکا است. این سایت اطلاعات ارزشمندی را در خصوص تاریخ نظامی ارائه می‌دهد. مهم‌ترین مطالب این سایت عبارتند از:

دوره باستان، قرون وسطی، مجلات، تاریخ نظامی آمریکا، اروپا، ناپلئون، جنگ‌های اول و دوم جهانی، جنگ کره و ویتنام.